

Κύπριες Μετανάστριες στη Βρετανία

μαριά παυλίδου **BSc (Hons) DIP.C.A.C.**

“Παρ' όλο που είναι χρήσιμο να σου πάρουν συνέντευξη και να σε μελετήσουν οι ειδικοί, τίποτε δεν είναι πιο χρήσιμο από του να μιλούμε για το εαυτό μας. Άσχετα με το τι είπαν άλλοι, υπάρχουν αρκετά που μπορεί να λεχθούν μέχρις ότου μιλήσουν οι γυναίκες.”

Solveig Francis

(“Black Women: Bringing it all back home”. Falling Wall Press).

Η μελέτη αυτή ασχολείται κυρίως με την μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία στις δεκαετίες του 50 και 60 και περισσότερο με τις «Κύπριες μετανάστριες». Η παρουσία Κυπρίων μεταναστριών στη Βρετανία είναι μέρος του συνόλου της μεταναστεύσεως Κυπρίων στη Βρετανία. Οι Κύπριοι μετανάστευσαν στη Βρετανία σε μεγάλους αριθμούς στις δεκαετίες του 50 και του 60 για δουλειά και για ένα καλύτερο μέλλον. Μετανάστευσαν με τις οικογένειες τους ή πήγαν πρώτα για να προετοιμάσουν το δρόμο για να πάρουν και τις οικογένειες τους.

Το ενδιαφέρον για τις Κύπριες μετανάστριες στη Βρετανία αναγκαστικά βασίζεται στην ανάλυση της λειτουργίας και δομής της οικογένειας. Η μελέτη βασίζεται σε παρατηρήσεις και συνεντεύξεις και συγκεντρώνεται στις εμπειρίες ενός μεγάλου αριθμού γυναικών που ασχολούνται στη Βιομηχανία κατασκευής φορεμάτων, κάνοντας δουλειά με το κομμάτι στο σπίτι ή στο εργοστάσιο.

Ο αρχικός λόγος για την παρουσίαση της μελέτης αυτής δεν είναι αυθαίρετος, αλλά Βασίζεται στη συνεχιζόμενη έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος για γυναικεία θέματα. Όποιες και αν είναι οι ελλείψεις και ανεπάρκειες της παρούσας μελέτης ελπίζουμε ότι θα προκαλέσει περαιτέρω συζήτηση και θα αποτελέσει μια εστία για ειδική έρευνα στον τομέα αυτό.

Η Κυπριακή Κοινότητα στη Βρετανία

Η μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία έχει μελετηθεί και στοιχειοθετηθεί καλά από τον Robin Oakley (1971). Ο Oakley υποστηρίζει, ότι η μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία πρέπει να αντικρουσθεί σαν ένα μαζικό ρεύμα μεταναστών που επιζητούσαν να εκμεταλλευτούν ευκαιρίες απασχόλησης στη Βρετανία στα τέλη των δεκαετιών του 50 και του 60.

Μετά τον πόλεμο, ένας μεγάλος αριθμός μεταναστών εργατών πήγαν στη Βρετανία για αναζήτηση δουλειάς. Ένα τέτοιο ρεύμα προερχόταν από τη νήσο Κύπρο. Κατά το τέλος της δεκαετίας του 60 η μετανάστευση μεταπολεμικών Κυπρίων προς το Ηνωμένο Βασίλειο είχε σχεδόν συμπληρωθεί δημιουργώντας μια αξιόλογη σε μέγεθος κοινότητα. Από τότε, η μετανάστευση έχει ουσιαστικά συνεχιστεί, αλλά ποτέ στην κλίμακα των πρώτων δύο μεταπολεμικών δεκαετιών, με εξαίρεση τα χρόνια 1974-1975 που γνώρισαν την είσοδο Κυπρίων με νομική υπόσταση «προσφύγων» για σύντομη παραμονή στη Βρετανία.

Η μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία πρέπει να αντικρουσθεί σαν ένας δεσμός του αποικιακού παρελθόντος του νησιού με τη Βρετανία. Η Κύπρος έγινε Βρετανικό Προτεκτοράτο το 1878 όταν οι Τούρκοι συμφώνησαν να παραχωρήσουν το νησί στη Βρετανία. Η Κύπρος ανακηρύχθηκε Αποικία του Στέμματος του 1914. Οι Βρετανοί επέφεραν ορισμένες Βελτιώσεις στη διοίκηση και στο βιωτικό

επίπεδο του λαού, αλλά το κύριο μέλημα των περιοριζόταν στην εσωτερική πολιτική σταθερότητα και ικανοποιητική οικονομία, ώστε να εξασφαλίζει την επιβίωση του λαού. Η οικονομική επένδυση των Βρετανών στο νησί δεν είναι αρκετή να ικανοποιήσει τις αυξανόμενες προσδοκίες των Κυπρίων που είχαν υποστεί τεράστιες στερήσεις. Η Στωική αντίληψη της Θείας Πρόνοιας και Τύχης όπως διατυπώθηκε από τον Ζήνωνα τον Κιτιέα, ο Κύπριος μετανάστης και φιλόσοφος που ναυάγησε τον 4ο π.Χ. αιώνα καθ' οδόν προς τον Πειραιά μπορεί επίσης να έπαιξε κάποιο ρόλο στη μετανάστευση των Κυπρίων. Για τον Ζήνωνα, αρετή και ευτυχία μπορούν να επιτευχθούν μόνο με την υποταγή στη μοίρα και στο φυσικό νόμο. Οι Κύπριοι είδαν την τύχη τους και το πεπρωμένο τους σε μακρινά μέρη και η Βρετανία ήταν ένας τόπος για τον οποίο άκουαν πολλά.

Περί το τέλος της δεκαετίας του 60 μια ακμάζουσα κοινότητα δημιουργήθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ήδη υπήρχαν Κύπριοι που είχαν μεταναστεύσει στη Βρετανία πριν τον πόλεμο, αλλά ήταν λίγοι σε αριθμό. Οι προπολεμικοί μετανάστες είχαν ασχοληθεί με τα εστιατόρια, ενώ οι μεταπολεμικοί μετανάστες μπήκαν σε διάφορες δουλειές. Το σύνολο των Κυπρίων που εγκαταστάθηκαν στη Βρετανία μέχρι τη δεκαετία του 60 έφτασε τις 100,000 περίπου (περιλαμβανόμενων των παιδιών που γεννήθηκαν στην Αγγλία). Τα τρία τέταρτα των Κυπρίων ήταν κάτοικοι του Μείζωνος Λονδίνου και κυρίως του βορείου.

Η κοινότητα σχεδόν έφτασε να είναι αυτάρκης όσο αφορά την απασχόληση και τις υπηρεσίες καταναλωτικών αγαθών, διότι εκείνοι που βρίσκονταν στη Βρετανία φρόντισαν ώστε οι οικογένειες τους ή άλλοι από το ίδιο χωριό υποστηρίζονταν ή τους καλούσαν να έλθουν για να αναλάβουν δουλειές στην επιχείρησή τους. Έτσι η κοινότητα μεγάλωσε και οργανώθηκε με την ιδιαίτερη της υποδομή, με τις δικές της εκκλησίες σχολεία και κοινωνικές οργανώσεις. Μπορεί να λεχθεί ότι η Κυπριακή κοινότητα δημιούργησε ένα δικό της κόσμο, προσαρμόζοντας τον μέσα στην κοινωνία που βρήκαν στη Βρετανία. Λειτουργώντας με τον τρόπο αυτό κατάφεραν να διατηρήσουν ένα αίσθημα αλληλεγγύης, διατηρώντας έτσι τη γλώσσα, τη θρησκεία και τον τρόπο ζωής τους.

Οικογενειακή μετανάστευση

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η μεταπολεμική μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία χαρακτηρίζεται από την ίδια κοινωνική δομή, δηλαδή την οικογένεια. Στις περισσότερες περιπτώσεις κατά τη μετανάστευση, ο σύζυγος ταξίδευε πρώτα για να ερευνήσει τις πιθανότητες και για να κάνει τις διευθετηθείς ώστε τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας να ενωθούν μαζί του στέλλοντας τους τα εισιτήρια και βρίσκοντας κατάλληλη διαμονή για να στεγάσει τα άλλα μέλη της οικογένειας. Σ' εκείνο το στάδιο εκείνοι που βρίσκονταν εδώ (στη Βρετανία) φρόντιζαν ώστε οι νεοαφικνούμενοι τύχουν κάθε βοήθειας. Τους βοηθούσαν και με δουλειά και με στέγαση.

Η διαδικασία της μετανάστευσης της οικογένειας υποστηριζόταν επίσης από την Κυπριακή Κυβέρνηση που φρόντιζε ώστε εκείνοι που μετανάστευαν να μην εγκαταλείπουν πίσω τους για πάντα τις οικογένειες τους και έκανε προσπάθειες να τις επανενώσει. Η Κυπριακή Κυβέρνηση πέτυχε αυτό με την επιμονή της ότι εκείνοι που μετανάστευαν έπρεπε να προνοήσουν για κείνους που έμεναν πίσω και όταν τέτοιες προσπάθειες ήταν χωρίς αποτέλεσμα» η Κυπριακή Κυβέρνηση τους καταδίωκε μέσω των Βρετανικών δικαστηρίων.

Η ανάπτυξη μιας καλά οργανωμένης Κυπριακής κοινωνίας μεταναστών βασίζεται έτσι πάνω σε μια βασική μονάδα. Εκείνη της οικογένειας στην οποία οι Κύπριοι μεγάλωσαν και την οποία επαναδημιούργησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η μετανάστευση στη Βρετανία αντιπροσώπευε μια ευκαιρία να Βελτιώσουν την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση και καλύτερες ευκαιρίες μόρφωσης για παράδειγμα ήταν ένας από τους λόγους πίσω από την μετανάστευση Κυπρίων στη Βρετανία τις δεκαετίες του 50 και 60. (Τρισελίωτης 1977 σελίδα 29).

Κύπριες μετανάστριες στη Βρετανία

Κατά τα χρόνια αιχμής της μετανάστευσης τις δεκαετίες 50 και 60 υπολογίζεται ότι ένας αριθμός περίπου 60% των Κυπρίων γυναικών και περίπου 45% των ανδρών μεταναστών στη Βρετανία ήταν ήδη παντρεμένοι πριν φύγουν από το νησί. (Oakley, 1979). Οι περισσότερες από τις Κύπριες μετανάστριες στη Βρετανία ήλθαν από το χωριό. Το Κυπριακό χωριό αποτελείται από μικρές οικογενειακές ομάδες που συσχετίζονται με τον γάμο ή την καταγωγή. Οικογένεια για τον Κύπριο περιλαμβάνει τους παντρεμένους γονείς, τα παιδιά και τον παππού ή τη γιαγιά που ζουν μαζί τους. Επικεφαλής της οικογένειας σε όλες τις δημόσιες υποθέσεις είναι ο σύζυγος/πατέρας και η σύζυγος είναι υπεύθυνη για το σπίτι και τα παιδιά, αλλά επίσης συμβάλλει στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση δουλεύοντας στη γη τους.

Ότι γράφει ο Pierrer Bourdieu σχετικά με το σπιτικό των Βερβέρων, είναι παρά τον πολιτιστικό χωρισμό, περιγραφική παράσταση του Κυπριακού σπιτικού. Επίσης: «Ο άνδρας είναι η έξω λάμπα του σπιτιού και η γυναίκα είναι η λάμπα μέσα». (1973 σελίδα 110).

Οι γυναίκες στο χωριό δουλεύουν μέσα και έξω από το σπίτι. Η ζωή στο χωριό είναι η ζωή έξω από το σπίτι. Οι γυναίκες δουλεύουν σκληρά στο σπίτι, αλλά επίσης δουλεύουν στο πλευρό των ανδρών τους στα χωράφια, ιδρώνοντας και παράγοντας. Η δομή των κοινωνικών σχέσεων στο χωριό μπορεί να χαρακτηριστεί από την κοινωνική κατάσταση του Weber μάλλον παρά την κοινωνική τάξη του Marx. Η καθολική καταστροφή του φεουδαρχικού συστήματος κάτω από την τουρκική κατοχή (1570-1878) πιθανόν ευθύνεται για την απουσία της αριστοκρατίας και τη διάκριση, που βασίζεται στην κοινωνική τάξη. Η εμφάνιση αξιών μεσαίας τάξης πρόκυψε από τη δημιουργία της δημόσιας υπηρεσίας και την επαγγελματική τάξη των επιχειρηματιών τα τελευταία εκατό χρόνια. (Τρισελίωτης, 1977 σελίδα 10).

Ράπτριες στο σπίτι ή στο εργοστάσιο

Ένας μεγάλος αριθμός Κυπρίων μετάναστριών που μπήκαν στην Βρετανία στα χρόνια αιχμής της μετανάστευσης ήταν ήδη ειδικευμένες ή ημειδικευμένες ράπτριες. Μπορεί να λεχθεί ότι αυτές οι δεξιότητες στην ραπτική είχαν επιτευχθεί από την παρουσία της «ραπτομηχανής» σε κάθε νοικοκυριό στο χωριό και η οποία αντικατάστησε τον αργαλειό.

Οι ικανότητες αυτών των Κυπρίων γυναικών, που μόλις ήλθαν σαν μετανάστριες, εχρειάζοντο και χρησιμοποιήθηκαν για μαζική παραγωγή στη βιομηχανία ετοίμων γυναικείων φορεμάτων. Οι γυναίκες δούλευαν σαν μηχανιχούδες, πιεστές, «οβερλόκερς», τελειωτές, κ.λ.π. Είτε στο σπίτι, είτε στο εργοστάσιο. Αξίζει τον κόπο να σημειώσουμε ότι το νέο κύμα Κυπρίων μεταναστριών βρέθηκε σε δουλειές σαν εκείνες που έκαναν οι Εβραίοι μετανάστες

που εγκαταστάθηκαν στο East End του Λονδίνου και ασχολούνταν με το «εμπόριο ίων ρούχων». Εξετάζοντας από κοντά την Εβραϊκή εμπειρία των μεταναστών Εβραίων που ήλθαν από την Ανατολική Ευρώπη κατά τα τέλη του δέκατου ένατου και τις αρχές του εικοστού αιώνα στο East End του Λονδίνου, μπορεί να λεχθεί ότι το κύμα των Εβραίων μεταναστών παράτησε τέχνες, όπως το ράφιμο, τα έτοιμα γυναικεία φορέματα, τα γουναιρικά κ.λ.π. και τις θέσεις τους πήραν οι νεοφερμένες Κύπριες μετανάστριες.

Είναι παραδεκτό ότι οι Κύπριες μετανάστριες στη Βρετανία ασχολούνται επίσης με άλλες δουλειές όπως είναι τα εστιατόρια, μαγαζιά κ.λ.π. Η παρούσα όμως μελέτη ασχολείται ειδικά με εκείνες τις γυναίκες που κάνουν δουλειά με το κομμάτι για τη βιομηχανία ετοίμων γυναικείων φορεμάτων, είτε στο σπίτι, είτε στο εργοστάσιο. Οι σκέτοι αριθμοί των Κυπρίων μεταναστριών στη βιομηχανία ετοίμων γυναικείων φορεμάτων μας αναγκάζουν να κάνουμε μια πιο προσεκτική εξέταση.

Προσπαθώντας να συζητήσουμε τις εμπειρίες των συνθηκών εργασίας των Κυπρίων μεταναστριών, πρώτα πρέπει να κάνουμε διάκριση μεταξύ εκείνων που εργάζονται στο σπίτι και εκείνων που εργάζονται στο εργοστάσιο. Οι γυναίκες που εργάζονται στο σπίτι αντιμετωπίζουν διαφορετικές συνθήκες εργασίας απ' εκείνες που εργάζονται στο εργοστάσιο. Γυναίκες που εργάζονται στο σπίτι βρίσκουν ότι τα όρια μεταξύ εργασίας και οικίας είναι συγχυσμένα.

Η κατάσταση εργασίας φαίνεται να ξεχειλίζει στο σπίτι και να προκαλεί σύγχυση στα προγράμματα, να επηρεάζει σχέσεις με την οικογένεια, με τους φίλους και γείτονες και κάνει το σπίτι να μοιάζει με την τρέλλα του θορύβου στον τόπο εργασίας. Στην προσπάθειά μας να συζητήσουμε τις συνθήκες εργασίας που αντιμετωπίζουν αυτές οι γυναίκες θα χρησιμοποιήσουμε την έννοια της αποκοπής του Marx. Αποκοπή επιγραμματικά σημαίνει «χωρισμένος από», και αναφέρεται στη θέση των εργασιών στον ίδιο τον τόπο εργασίας και τη σχέση τους με τη δουλειά. Όταν οι κοινωνιολόγοι λένε ότι αυτοί είναι αποκομμένοι από τα μέσα παραγωγής, ουσιαστικά λένε ότι ο εργάτης δεν είναι ιδιοκτήτης των εργαλείων με τα οποία αυτός εργάζεται ή του κεφαλαίου το οποίο χρησιμοποιείται κατά την παραγωγή π.χ. το ύφασμα, η κλωστή, η ραπτομηχανή κ.λ.π.

Απρόσωπη παραγωγή

Μπορεί να λεχθεί ότι οι Κύπριες μετανάστριες που ασχολούνται με τη βιομηχανία ετοιμών γυναικείων φορεμάτων κάνουντας δουλειά με το κομμάτι, είτε στο σπίτι, είτε στο εργοστάσιο, αποχωρίζονται το προϊόν της δουλειάς τους. Η μηχανικούδα δεν παράγει για τον εαυτό της ή ένα ορισμένο πρόσωπο, αλλά για μια απρόσωπη αγορά. Επιπλέον, δεν συμπληρώνει το φόρεμα, αλλά μόνο μέρος του, το τελείωμα και το «όβερλοκιγκ» θα γίνει από άλλους εργάτες. Η απομόνωσή της με τη δουλειά, είτε στο σπίτι, είτε στο εργοστάσιο, είναι επιβεβλημένη εφόσον έχει να κάνει με μια ηλεκτρική μηχανή, τη ραπτομηχανή. Ακόμα και όταν η εργασία δεν απαιτεί εξαιρετική συγκέντρωση, διότι η δουλειά με το κομμάτι είναι επαναληπτική, η μηχανικούδα πρέπει να προσέχει μήπως το τρομερό βελόνι περάσει μέσα από τα δάκτυλά της.

οικοκυρά, μητέρα, εργαζόμενη και... μετανάστης!

Η μετακίνηση γυναικών από αγροτικές περιοχές της Κύπρου στην αστική ζωή της Βρετανίας, όπως ήδη περιγράφηκε, επέφερε επίσης νέα ένταση και ανάγκη προσαρμογής, τα οποία οι γυναίκες αυτές πρέπει να αντιμετωπίσουν. Είναι εμφανές ότι, αν και η ένταση και η κόπωση προϋπάρχουν της μετανάστευσης και δυνατό να προέρχονται από την αγροτική ζωή, τις διαπροσωπικές σχέσεις, τη δομή της οικογένειας και την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, αυτές οι γυναίκες μαζί με τους συζύγους τους, στην προσπάθειά τους να ξεπεράσουν ορισμένες ταλαιπωρίες και να προσφέρουν στις οικογένειές τους ένα καλύτερο μέλλον προξενούν νέες καταστάσεις έντασης. Είναι οι παντρεμένες γυναίκες που υποφέρουν περισσότερο, που πρέπει να φροντίζουν τα παιδιά τους, το σπίτι και επίσης κάνουν δουλειά με το κομμάτι στο σπίτι, παρά οι σύζυγοι τους που εργάζονται έξω.

Ο ακανόνιστος καταμερισμός δύναμης και πόρων με τα οποία αυτές οι γυναίκες μπορούν να απασχοληθούν, πρόσθετα προς τις πολιτιστικές και γλωσσικές διαφορές, οδηγεί στην απώλεια της επικοινωνίας και κατά συνέπεια, στη μείωση των δυνατοτήτων τους να συμμετέχουν πλήρως στην ευρύτερη κοινωνία. Οι Κύπριες απόδημοι έχουν να υπερπηδήσουν διπλό εμπόδιο. Εκείνο του φύλου τους και αυτό, που προέρχεται από τη θέση τους σαν μετανάστες στη Βρετανία. Οι Κύπριες απόδημοι μοιράζονται με τις άλλες εθνικές μειονότητες την προκατάληψη κατά των γυναικών και την άγνοια της κουλτούρας και της γλώσσας τους. Οι Ελληνοκύπριοι μιλούν με ξένη προφορά, δυνατό να φαίνονται ελαφρώς πιο μελαψοί, τα ονόματά τους είναι μάλλον δύσκολο να τα προφέρεις. Αυτοί οι παράγοντες τους αποκλείουν από το εθνικό σύνολο. (Ανθίας, 1984, σελ. 5).

Παρά τις αντίξοες συνθήκες τις οποίες υπομένουν αυτές οι γυναίκες, τόσο στη δουλειά, όσο και στο

σπίτι, ένας αριθμός πέτυχε να μετακινηθεί από την κατηγορία ίου «εργαζόμενου» σ' εκείνη του «εργοδότη». Εμβαθύνοντας περισσότερο στις επιτυχίες αυτές περιπτώσεις, ξανά και ξανά, μέσω συνεντεύξεως και συζητήσεων με αριθμό γυναικών, τα συμπεράσματα καταδεικνύουν τις Κύπριες γυναίκες της Ομογένειας σαν τη σπονδυλική στήλη και την επιτυχία κάθε κυπριακού εργοστασίου ενδύσεως στη Βρετανία.

Οι Κύπριες απόδημοι με σκληρή δουλειά έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν ευημερούσες επιχειρήσεις στη βιομηχανία ενδύσεως. Σε επισκέψεις σε εργοστάσια ήταν αισθητό ότι οι εργοδότες (σε περιπτώσεις γυναικών εργοδοτών) χειρίζονταν επίσης μηχανές και εργάζοντο στο εργοστάσιο με τους άλλους εργάτες. Όπως είπε και μια πολύ πετυχημένη γυναίκα εργοδότης «πρέπει να νιώθεις τη δουλειά και πραγματικά νάσαι έτοιμη να κάνεις το κάθε τι, όπως κάνω τώρα, διορθώνοντας αυτή τη σειρά φορεμάτων».

Η βιομηχανία ενδύσεως στα τέλη του '70 και μέσα στο '80 βρισκόταν σε κρίση και μερικά εργοστάσια δεν επιβίωσαν. Αλλά παρά την κρίση και τον συναγωνισμό η Βιομηχανία ενδύσεως εξακολουθεί να απασχολεί ένα μεγάλο αριθμό Κυπρίων γυναικών της Ομογένειας, είτε σαν εργοδότες, είχε σαν ερνοδοτούμενες, στο σπίτι ή στο εργοστάσιο.

Ανάπτυξη Αγγλοελληνικής γλώσσας

From:
<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_20:cy_women_migrants&rev=1597337259

Last update: 2020/08/13 16:47

